

Figuur 25: Soortenspectrum in percentages voor de Hagmolenbeek; links in 2007 (n=130) en rechts voor 2012 (n=2661).

De kansen:

Voor gebieden met natuur, water en landschappelijke waarden

Boeren voor Natuur biedt kansen voor gebieden waar meerdere maatschappelijke waarden, (landschap, natuur, water, recreatie) samenkomen.

Bijvoorbeeld

- rondom Natura 2000 gebieden waar verschraving van de bodem en hogere grondwaterstanden gewenst zijn;
- in gebieden met een wateropgave (Kaderrichtlijn Water en Waterbeheer 21e eeuw) waar meandering van beken op agrarisch grondgebied, waterberging en/of retentie gewenst is;
- in stadrandgebieden;
- op landgoederen, waar het beheer van de landbouwgronden mede de kwaliteit van het landgoed bepalen.

Voor efficiënte financiering

door samenwerking tussen verschillende overheden kunnen financiële middelen gebundeld worden. Doelen die eerst onbetaalbaar lijken worden op deze manier haalbaar.

Voor kwaliteitsverhoging agrarische producten

Boeren voor Natuur is ook het verhaal achter een product. Dit kan vermarkt worden. De kwaliteit van de melk, de kaas, het vlees is beter door deze manier van boeren. Het is een duurzaam concept. De agrariër is een ondernemer met respect voor de omgeving en het land. Door dat uit te dragen kan hij ook een eerlijke prijs vragen voor zijn product. Een prijs waarin het respect voor de ondernemer tot uitdrukking komt.

Voor meer informatie: www.boerenvoornatuurtwente.nl en www.boerenvoornatuur.nl

Alterra-rapport 2472 Boeren voor Natuur; Hoe werkt het en wat levert het op? Wageningen, Alterra Wageningen UR (University & Research Centre). Dit rapport is gratis te downloaden van www.wageningenUR.nl/alterra (ga naar 'Alterra-rapporten').

Uitgegeven ter gelegenheid van het symposium Boeren voor Natuur "Lessen en Kansen". Georganiseerd in opdracht van:

Mede mogelijk gemaakt door: provincie Overijssel

Boeren voor Natuur: Lessen en Kansen

Wat leren de ervaringen van vijf jaar werken volgens Boeren voor Natuur

Boeren voor Natuur: Lessen en Kansen

Wat leren de ervaringen van vijf jaar werken volgens

Boeren voor Natuur

Boeren voor Natuur is een concept voor het landelijk gebied waarin de boer een belangrijke rol heeft als beheerder van landschap en natuur. Behoud en herstel van natuur en landschap gaan samen met innovatieve agrarische bedrijfsvoering. Het concept boeren voor Natuur steunt op 4 pijlers;

- Het boerenbedrijf is zelfvoorzienend in voer en bemesting,
- De waterhuishouding op de landbouwpercelen is afgestemd op landbouw en natuur
- De zorg voor het landschap; op 10% van de bedrijfsoppervlakte van het bedrijf is ruimte voor landschapselementen die de boer onderhoudt
- Er worden geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt

Het concept is als proef in uitvoering sinds 2008 op 4 bedrijven.

5 jaar praktijkervaring

Sinds 2008 werken 4 boeren met het concept Boeren voor Natuur

- Jan Duijndam, melkveebedrijf in de polder van Biesland bij Delft in Zuid-Holland
- André Luttkhedde met een zoogkoeienbedrijf en Corney Niemeijer en Marwin Hofstede met schapenbedrijven op het landgoed Twickel te Delden in Overijssel:

De boeren hebben een 30 jarige overeenkomst gesloten met respectievelijk provincie Zuid-Holland en provincie Overijssel. Provincie Overijssel heeft het beheer van de overeenkomsten ondergebracht bij de private Stichting Boeren voor Natuur Twente.

In beide gebieden hebben publieke en private partijen een samenwerkingsovereenkomst gesloten en de financiële middelen in een fonds ondergebracht. Uit dit fonds ontvangen de boeren hun vergoeding.

Enkele Resultaten

Bij Jan Duijndam is met de aanleg van slikstroken en natuurvriendelijke oevers ongeveer 4 ha aan ruimte voor waterberging gecreëerd, waarmee het bergingstekort van 6.300 m³ van het Hoogheemraadschap is weggewerkt. Door het aangepaste peilbeheer zijn de voorjaarsgrondwaterstanden nu hoger dan het zomerpeil en hoger dan voorheen. In het voorjaar hebben weidevogels de ruimte om ongestoord te kunnen broeden en jongen groot te kunnen brengen en vervolgens is er in de zomer voldoende gras om te kunnen oogsten.

Bij Marwin Hofstede is de gekanaliseerde Hagmolenbeek over een lengte van 1,7 km hersteld in een meanderende beek. Het water stroomt nu sneller en allerlei beekprocessen komen op gang. Dit heeft geleid tot een verandering van het visbestand. Er komen nu meer stroominnende soorten voor zoals Bempje en Riviergrondel. Ook mag het beekdal weer overstromen. Na hevige regenval wordt hier regenwater opgevangen. Dit heeft Waterschap Regge en Dinkel 60.000 m³ bergingsruimte opgeleverd. Door het verondiepen van de beek is de invloed van grondwater (kwel) in het dal van de Hagmolenbeek verbeterd. De grondwaterstand is met ruim 70 centimeter gestegen. Per hectare wordt nu 1.600 m³ water in het profiel vastgehouden. Van deze peilverhoging profiteert ook het Beundersveld. Een aangrenzend heidegebied dat was verdroogd. De invloed van kwel in het dal is inmiddels zichtbaar door de uitbreiding van plantensoorten als Bosbies, Veldrus en Waterviolier.

Op het bedrijf van Corney Niemeijer zijn houtsingels, solitaire bomen en boomgroepen aangeplant. Daarnaast is een bomenlaantje aan de noordkant van het erf aangelegd. Het landschap heeft een meer besloten karakter gekregen die past bij de uitstraling van het landgoed. De perceelsranden zijn veel bloemrijker geworden.

André Luttkhedde kan met Boeren voor Natuur het bijzondere landschap in de Azelermeen met zijn boomgroepen, de Azelerbeek en de natte percelen behouden. Er is een wandelpad aangelegd langs zijn bedrijf, de Umfassungsweg, die veel wordt gebruikt. André speelt hier op in door wandelaars een kop koffie en andere zelfgemaakte producten aan te bieden. Op de kar die hij hiervoor gebruikt is informatie over Boeren voor Natuur te verkrijgen. Door eigen zaaizaad te gebruiken komen zeldzame akkeronkruiden als Dreps of Roggedravik als vanzelf op zijn bedrijf voor.

Een bedrijfsvoering zonder aanvoer van mest en voer begint vruchten af te werpen. Op Twickel is het de drie deelnemende boeren gelukt om te werken met een bedrijfsvoering zonder aanvoer van mest en voer.

Bij het bedrijf van Jan Duijndam kwam te weinig bouwland beschikbaar. Daarom hebben de samenwerkende overheden hier een variant van Boeren voor Natuur uitgewerkt waarbij de eis om zelfvoorzienend te zijn in krachtvoer vervalt. Aanvoer wordt toegestaan, maar niet ongelimiteerd. Bovendien moet aanvoer gecompenseerd worden met afvoer, zodat toch ook dezelfde verschraving kan plaats vinden.

De lessen

BvN alleen toepassen waar het vanuit de landschappelijke samenhang ook kan. De landschappelijke samenhang op bedrijfsniveau moet zodanig zijn dat vernatting mogelijk is om minimaal verdroging op bestaande natuur op te heffen, maar ook ruimte ontstaat om waterdoelen met een bredere maatschappelijke context te realiseren.

- De verhouding bouwland - grasland moet in balans zijn om voldoende krachtvoer en ruwvoer te kunnen produceren.
- Bedrijven hebben ruimte nodig om te kunnen experimenteren met nieuwe gewassen, met name van belang om eigen krachtvoer te kunnen maken
- De omvang van het bedrijf moet zodanig zijn dat de noodzakelijke investeringen als opslagcapaciteit, potstal, composteerplaat en machines rendabel te maken zijn.
- Om succesvol te kunnen ondernemen met Boeren voor Natuur is het van belang dat de inrichting grotendeels vooraf gerealiseerd is en een overgangstermijn is bepaald om van reguliere landbouw naar BvN om te schakelen.

Het concept is kansrijk voor ondernemende agrariërs die met hart en ziel gemotiveerd zijn en er uitdaging in zien om met Boeren voor Natuur het brood te verdienen.

Een contract tussen een publieke partij (de provincie) en een private partij (de agrarisch ondernemer) is niet altijd gemakkelijk. Beide partijen moeten extra moeite doen om elkaars uitgangspunt te begrijpen, want de ontwikkeling van het agrarisch bedrijf raakt nauw verweven met het bereiken van publieke doelen. Dit vraagt van beide partijen een zekere deskundigheid op het gebied van de grondbeginselen van een agrarisch bedrijf en van de natuur- water- en landschapsdoelen.

